

RECENZIJE

Rudi Paloš

Josip Jakšić: **BOG JE S NAMA**. Kateheze za vjeroučitelje i roditelje kao pomoć za odgoj djece u vjeri. Priprema za euharistiju, Biblioteka „Katehetski priručnici” 31, Zagreb, Kršćanska sadašnjost 1986, str. 250, cijena: 1.800 din.

Kao što je vidljivo iz imprimatura (br. 1632/1984), a također i iz Predgovora, ovaj priručnik, izdan „ad experimentum”, priređen je za tisak pred dvije godine, što je svakako utjecalo da knjiga izgubi na svojoj prvotnoj svježini. Pisac knjige, Josip Jakšić, svećenik zagrebačke nadbiskupije, aktivni je pastoralni djelatnik i kateheta, župnik u zagrebačkoj župi Vukomerec. On se, a to rado ističem jer u našoj je Crkvi to još uvijek rijetkost, ujedno bavi i znanstvenim radom, što potvrđuje i ova knjiga. Iz Predgovora također saznajemo da je na temelju rada koji nosi naslov „Liturgija – kateheza za naš prostor i vrijeme” Jakšić magistrirao na zagrebačkom Katoličkom bogoslovnom fakultetu. Tako je nastao i ovaj priručnik kojega želimo ukratko predstaviti našim čitateljima.

Knjiga *Bog je s nama* ima dva nejednaka dijela: prvi, *teoretski* (9–20; ovi, kao i svi ostali brojevi u zgradama u ovom prikazu odnose se na stranice navedene knjige) i drugi, *praktični dio* (21–247). Praktični dio podijeljen je na tri dijela: a) praktične upute o uvodnom di-

jelu vjeronaučne obuke, tzv. *prekateheze* (21–27); b) *bibliografiju* (27–31) i c) pedeset i osam *kateheza*. Na kraju se nalazi *sadržaj* knjige (249–250).

U vezi s *bibliografijom* primjećujem da bi bilo prirodnije kad bi se nalazila odmah uz „teoretski dio”, odnosno na početku ili na kraju knjige. Osim toga, ne bi li bilo još bolje i praktičnije da je uz svaku „katehezu” dodana i bibliografija koja se na tu katehezu izravno odnosi, što bi uveliko pomoglo pastoralnim radnicima i čitateljima koji žele produbiti svoje poznavanje predmeta.

U *teoretskom dijelu* nailazimo na jedan propust, za koji nije jasno da li je propust pisca ili, što je vjerojatnije, izdavača. Naime, u tekstu na stranicama 9–16 uz pojedine riječi stoje brojevi koji bi, prema ustaljenim običajima, trebali upućivati na bilješke. Međutim, tih bilježaka nigdje nema!

Teoretski dio predstavlja osim toga, po mom uvjerenju, i najproblematičniji dio knjige. Iako opsegom malen, ovaj je dio „temelj” na kojem počiva cijela „zgrada”, tj. sav ostali tekst. Autor kaže da želi čitateljima pružiti praktični prikaz tzv. liturgijske metode u katehezi (9). U tom se smislu poziva i na poznatog austrijskog katehetičara i liturgičara J. A. Jungmanna i posebno na njegovo djelo „Liturgische Feier”. Poznato je da je Jungmann

osobito zaslužan za tzv. *kerigmatsku metodu u katezezi*, koja je svoj vrhunac doživjela krajem pedesetih odnosno u šezdesetim godinama našeg stoljeća, što je osobito došlo do izražaja na nekim međunarodnim katehetskim kongresima i sastancima, osobito u Eichstättu 1960. Međutim, dok je na početku ova metoda izgledala u svakom smislu prikladnom i odgovarajućom, s vremenom se postavlja pitanje nije li uz pažnju koja se polaže na poruku Radosne vijesti – kerigmu, potrebno gledati i na naslovnike kojima je Poruka upućena, a to su konkretni ljudi. U tom smislu se naglašava važnost tzv. *antropološke metode*. Budući da odnos između kateheze i liturgije danas nije isti kao što je bio prije trideset ili pedeset godina, bilo bi prikladno da je pisac rekao nešto više o tzv. liturgijskoj shemi, koja služi kao osnova svake od pedeset i šest donesenih kateheza (zadnje su dvije naime drugačijeg ustroja – to su uglavnom praktične upute o sudjelovanju u euharistijskom slavlju te o sakramentima ispovijedi i prve pričesti). S obzirom na *bibliografiju* moglo bi se pitati zašto pisac nije koristio neka temeljna djela o predmetu koji obrađuje, a na jezicima kojima se, kako sam navodi, služio. Zbog nedostatnog prostora, navest ću samo neka, poznatija: Aime Georges Martimort (ur.), *L'Église en prière*. Introduction a la Liturgie, 4 sv., Pariz, Desclee 1983–1984; Bernard LAURET – Francois REFOULÉ (ur.), *Initiation à la pratique de la théologie*, 5 sv., Pariz, Cerf. 1982–1983; Franz Xaver ARNOLD i sur., *Handbuch der Pastoraltheologie*, 5 sv., Freiburg im B. itd, Herder, 2. izd. 1970–1972; Erich FEIFEL (ur.), *Handbuch der Religionspädagogik*, 3 sv., Zürich itd, Gütersloher Verlagshaus Gerd MohnBenziger Verlag 2 izd. 1977–1978. Isto tako nije jasno zašto neka djela nisu navedena prema izdanjima dostupnim širokom čitateljstvu (npr. *Poruka Sinode Božjem narodu* iz god. 1977. objavljena je u „Obnovljenom životu” g. 1978, str. 251–265). Mogli bismo se pitati i zašto nisu uzeta i neka druga djela objavljena kod nas, npr. knjiga J. COLOMBA, *Kateheza životnih dobi*, Zagreb, Katehetski salezijanski centar 1981.

Prema Jakšićevoj *liturgijskoj shemi*, predstavljenj u teoretskom dijelu knjige (9), ka-

teheze su podijeljene na četiri dijela. Na početku se uvijek ukratko kaže koji je *cilj* pojedine *kateheze*, zatim slijedi *čitanje svetopisamskog teksta, molitva* i, na kraju, *primjena u životu*.

Cilj kateheze, dio kojim se često u svega nekoliko riječi upućuje kojim bi putem kateheza trebala ići, pokazuje nam kako ostvariti „skok od ponuđene stvari k osobnom prihvaćanju” (10). *Čitanja* neujednačenih duljina, što može stvarati poteškoće u praktičnom radu i obradi pojedine katehetske jedinice, prikazana su tako da svojim tekstualnim i grafičkim prikazom omogućavaju dramaturgiju odnosno čitanje teksta po ulogama.

Tumačenje teksta obično je vrlo detaljno, ali uglavnom previše egzegetski a premalo katehetski usmjereno. Dok se pojedini biblijski pojmovi ili riječi detaljno tumače, nedostaje katehetski dio ili je vrlo štur. Ponekad bi sigurno trebalo ukazati na mogućnost ostvarivanja prijelaza od svetopisamskog teksta na konkretnu životnu situaciju vjeroučenika. Drugom zgodom daje se nekoliko tumačenja istog pojma, a da se pri tom katehetu ne upozorava kako pri iznošenju tih podataka treba imati na umu dob i opće stanje vjeroučenika, osobito ako se uzme u obzir da se u posljednjem dijelu, *primjeni na život*, postavljaju i sasvim određena pitanja na koja se očekuje jasan odgovor (usp. npr. tumačenje o značenju broja ulovljenih riba – str. 209 – i pitanje: „Što označava mreža svakovrsnih riba?” – str. 210). S time u vezi može se primjetiti i određeni nedostatak s obzirom na odabrane svetopisamske tekstove: nema tumačenja uloge i važnosti proroka u Izraelu. To napominjem stoga što pisac na jednom mjestu kaže: „tako se ispunjuje starozavjetno proroštvo” (109), a iz kateheza nije poznato tko su proroci i koja je njihova važnost u Starom zavjetu.

Molitve su uzete iz Biblije, liturgije ili su slobodno sastavljene. Neke su izrazito kratke, neke ponešto dugačke. Nakon molitve dolazi završni dio, *primjena u životu*. U ovom se dijelu daju neke praktične upute i objašnjenja, npr. objašnjava se smisao Deset Božjih zapovijedi (89), što je dobro i potrebno. No, ovdje se, kao i na nekim drugim mjestima u tumače-

njima odnosno u „primjeni na život” postavlja pitanje povezanosti Starog i Novog zavjeta. Primjećuje se da kod kateheza s temama iz Starog zavjeta ima tek gdje koja riječ koja nas upućuje na Novi zavjet, dok je kod NZ-a to češće, ali svakako nedovoljno. Npr. kod govora o Deset zapovijedi, bilo bi dobro spomenuti Isusa i njegov govor o zapovijedima ljubavi.

Napokon, nekoliko praktičnih pitanja. U čemu se zapravo sastoji primjena na život? Da li je dovoljno da naslovnici, po predloženim pitanjima i (domaćim) zadaćama nastoje tražiti odgovor za konkretnu primjenu u svom životu? Ne bi li bilo potrebno izričito naglasiti mogućnost da i vjeroučenici postavljaju pitanja na temelju svojih osobnih razmišljanja? Ne bi li se primjena na život mogla činiti i nekako spontano, time što se u naslovnici rađa ideja o povezanosti onoga što su pročitali i čuli s činjenicama doživljenim u njihovom osobnom životu? Što je s Crkvom kao zajednicom?

Međutim, unatoč ovih i drugih nedorečenosti, knjiga „Bog je s nama” nastoji nam pružiti zaokruženu sliku povijesti spasenja, u čemu se, kao što smo vidjeli, velikim dijelom i uspijeva. Pojedini su dijelovi jasno predstavljeni, biblijski utemeljeni, pridaje se važnost memoriziranju, u skladu sa zahtjevom novijih katehetskih dokumenata (usp. CT 55), ali i tu, što je sasvim razumljivo, budući je riječ o svojevrsnom „pionirskom” pothvatu, ima i određenih nedosljednosti. U prvoj se katehezi tako, u dijelu „Primjena na život”, kaže: „Naučimo napamet po-

četak našeg Vjerovanja” (34), ali se u kasnijim katehezama ne govori o ostatku Vjerovanja. Pojedine praktične upute, osobito u pretkatehezama (16–27), kao i zadnje dvije kateheze (241–247) svakako su i plod piščeva pastoralnog i katehetskog iskustva te kao takve mogu dobro doći ne samo početnicima nego i katehetama općenito.

Iako knjiga „Bog je s nama” ima određenih nedostataka, pogotovo ako bi se na nju gledalo kao na vjeronaučni priručnik (nedostatak crteža, ilustracija, zemljopisnih karata, drugih literarnih tekstova...) ne može se reći da je pastoralni djelatnici ne mogu upotrijebiti u svojoj katehizaciji. Postoje naime i u našoj Crkvi takve sredine kojima će baš ovakav oblik katehizacije u njihovoj stvarnoj situaciji biti primjeren. Na katehetama je međutim da u tom slučaju nastoje, služeći se vlastitim iskustvom i drugim katehetskim priručnicima i pomagalicama, nadoknaditi određene nedostatke, npr. s obzirom na liturgijski i zajedničarski odnosno antropološki vid.

O knjizi magistra i župnika Jakšića moglo bi se još mnogo toga reći, ali recimo da ovaj i slične pothvate treba u svakom slučaju pozdraviti i poželjeti. Naime, što više u našoj Crkvi budemo radili na iznalaženju novih metoda, modela, priručnika i ostalih katehetskih materijala, tim će biti i veća mogućnost da naša kateheza postane životnija, zajedničarskija, kristovskija, navjestiteljska i kerigmatska, a time i koncilskija.